

חינוך – חלק ה'

לאחר שלמדנו מעט מתורתו של האדמו"ר מפיאסצ'נה נעבור כעת לכמה תובנות חשובות מתורת הקבלה והפנימיות, שלהן השלכה חשובה על דרך החינוך ומהותו, בייחוד בהבדלים בין הגילאים השונים.

דבר ידוע לכל שבחינוך ישנן עשרות אם לא מאות שיטות ואמירות, חלקן משלימות זו את זו וחלקן סותרות. איננו מתיימרים במסגרת זו להכריע או להציג שיטה חדשה, אלא רק ללמוד ולקבל מידע מן החכמה הפנימית, מידע הנוגע למבנה נפשו של האדם ואופן התפתחותו, וכל אחד ינסה לגזור את ההשלכות הרלוונטיות לפי דרכו ושיטתו.

נציג שתי טרמינולוגיות שבהן מתארות הקבלה והחסידות את התפתחות האדם:

א. נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה.

ב. דמיון, רגש, שכל, רצון, תענוג.

שתי הטרמינולוגיות מקיימות הקבלה ביניהן, אך עם זאת כל אחת נלמדת בפני עצמה.

א. נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה:

את לימודנו בנושא זה נבסס על דברי רבי חיים מוואלאז'ין בספרו נפש החיים שם הוא מסכם נושא רחב זה בצורה תמציתית:

"ואלו הג' בחינות מעשה דבור מחשבה הן כלל הבחינות פנימיות של האדם שהם הג' בחינות, **נפש, רוח, נשמה**, כי המעשה הוא מבחינת הנפש כמו שכתוב "**והנפש** אשר תעשה" "הנפשות העושות" והרבה כיוצא כי הדם הוא הנפש שהנפש שורה ומתלבש בדם האדם ולכן עיקר משכנה בכבד שהוא כולו דם ומרוצת הדם בכל פרטי חלקי האברים כלי המעשה הוא הנותן להם חיות התנועה והתעוררות שיוכלו לפעול ולעשות את אשר בכחם ואם יומנע מרוצת הדם מאבר א' אותו האבר מתיבש ואין בו שום תנועה לעשות שום דבר והוא אבר מת. והדבור הוא מבחינת הרוח כמו שכתוב (שמואל ב כ"ג) "**רוח ה'** דבר ב" "וברוח שפתיו" (ישעיה י"א) וכמו שתרגם אונקלוס על פסוק (בראשית ב') "ויהי האדם לנפש חיה". לרוח ממללא (לרוח מדברת). וכן נראה לעין שבכל דבור שהאדם מוציא מפיו יוצא רוח והבל מהפה ומשכן הרוח עיקרו הוא בלב. (הדיבור מבטא את יכולת האדם לחשוב על דברים ולהגדיר אותם, העובדה כי הוא מיוחס כאן ללב ולא למוח כפי שידוע מן המחקר המודרני, נבעת מסיבות שאין כאן המקום לפרטן מחמת אריכותן) כי רוח והבל הדבור עיקרו וראשיתו הוא עולה מהלב. ומחשבה היא בחינת **הנשמה** שהיא המלמדת לאדם דיעה ובינה בתורה הקדושה. לכן עיקר משכנה הוא במוח כלי המחשבה (לא המחשבה במובן הפשוט שלה, וכפי שיצוטט בסמוך) והיא הבחי' העליונה שבהם...

ומה שכתבו בזה והמקובלים ז"ל שבחינת הנשמה משכנה במוח האדם. כוונתם ז"ל על הנצוצי זיו אורה המשכלת מוחו ושכלו. לא עצמותה ממש"

חז"ל אמרו שחמש שמות יש לנשמה, נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה. דרשה זו נלקחה ליסוד מוסד בכל חכמת הפנימיות, ולא כשמות מקבילים אלא כדרגות שונות של החלק הרוחני באדם. בימים הקרובים נלמד על מדרגות אלה ועל השלכה לכך לדרכי החינוך.